

УДК 33:332:332.1

Соломія Васи́лів

Національний університет “Львівська політехніка”,
доцент кафедри цивільного права та процесу
Навчально-наукового інституту права, психології та інноваційної освіти
solomia.s.vasyliv@lpnu.ua
ORCID: 0000-0003-4911-3949

Вікторія Сви́що

Національний університет “Львівська політехніка”,
студентка денної форми навчання другого
(бакалаврського рівня) спеціальності 081 “Право”
Навчально-наукового інституту права, психології та інноваційної освіти
viktorii.svyshcho.pv.2019@lpnu.ua

КРАУДФАНДИНГ: ПЕРСПЕКТИВИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ТА ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ

<http://doi.org/10.23939/law2022.35.277>

© *Василів С., Свищо В., 2022*

Розглянуто питання правового регулювання краудфандингу в Україні та значення цього інституту для покращення соціальних та економічних процесів в Україні.

Визначено поняття “краудфандинг”, подано аналіз історії виникнення його як явища, а також перспектив впровадження та нормативного регулювання цієї інституції.

Проаналізовано механізм застосування краудфандингу, порядок фінансування проєктів, поняття краудфандингової платформи, порядок залучення коштів автором проєкту та умови, за яких такі кошти можуть бути отримані розробниками проєкту.

Наголошено, що явище краудфандингу в Україні існує поза межами юридичних дефініцій, і хоча поняття краудфандингу поки що не визначено на законодавчому рівні, вже ведуться певні роботи у напрямку напрацювання проєкту спеціального закону, що має врегулювати основні поняття і процеси у сфері краудфандингу. Термін “краудфандинг” вживають і посилаються на нього у нормативних актах як на існуючий правовий інститут “де-факто”.

Відзначено, що розвиток краудфандингу як нового інструмента фінансування стартап-проєктів є актуальним, адже в Україні, як і в усьому світі, цей спосіб набуває все більшої практичної популярності. Таке явище, як “суспільне фінансування”, відкриває новий спектр можливостей, і люди можуть зробити внесок у спільне майбутнє, не тільки реалізуючи свої ідеї, а й особисто підтримуючи різні креативні та цікаві проєкти, зокрема, які стосуються екології, соціальних та культурних проєктів, проєктів у сфері освіти та науки тощо.

Важливим питанням є наявність спеціального нормативного акту, який врегулює діяльність краудфандингу, визначить термінологію і дасть поштовх громадськості для збору та спрямування коштів на охорону довкілля. Порівняння краудфандингу з одним із існуючих на сьогодні договірних інститутів в Україні видається некоректним, тому вважаємо, що із цим слід погодитись, як із правовою новелою. Тільки спеціальний закон

і зміни до відповідних нормативних актів зможуть повністю врегулювати інститут краудфандингу в Україні.

Ключові слова: краудфандинг, краудфандингова компанія, краудфандингова платформа, суспільне фінансування.

Постановка проблеми. Питання правового регулювання краудфандингу в Україні набуває особливої актуальності, адже відбувається активізація інноваційної діяльності, ІТ-технологій, розробки стартап-проектів, метою яких є покращення соціально-економічних процесів у державі тощо. Водночас у сучасних умовах складним питанням залишається отримання фінансування, зокрема і нетрадиційним шляхом, коли фінансування проводиться невеликими внесками, які здійснює велика кількість людей. Інститут краудфандингу поки що не врегульований на законодавчому рівні, хоча ведуться певні роботи у напрямку напрацювання проекту спеціального закону, що має врегулювати основні поняття і процеси у сфері краудфандингу.

Аналіз дослідження проблеми. Питання правового запровадження та регулювання краудфандингу в Україні не є частим предметом дослідження, що є підтвердженням необхідності ширшого висвітлення цієї проблематики. Серед авторів публікацій з питань краудфандингу можна відзначити таких, як: Є. Безуглова, О. Васильєв, М. Гвоздь, І. Манаєнко, В. Мінкович, М. Санін, О. Шуміло. Однак більшість науковців розглядають питання краудфандингу в контексті соціально-економічних процесів, а не правового регулювання цієї інституції.

Мета статті полягає у дослідженні краудфандингу, перспектив та умов запровадження та правового регулювання цього правового інституту в Україні.

Виклад основного матеріалу. На сьогодні в Україні спостерігається активізація суспільства в площині інноваційної діяльності, розвитку технологій, генерації креативних ідей, розробленні стартап-проектів, спрямована на поліпшення соціально-економічних процесів. Однак реалізація будь-якої ідеї неможлива без залучення коштів, яке може здійснюватись або традиційними, або ж інноваційними методами. Так, можливим нетрадиційним шляхом одержання фінансування є краудфандинг.

Поняття “краудфандинг” походить від англійських слів: crowd – “громада або гурт” та funding – “фінансування”, тобто “фінансування громадою” – можна розглядати як співпрацю однодумців, які на добровільних засадах об’єднують свої гроші чи зусилля за допомогою інтернету для вирішення певних соціальних, зокрема й екологічних проблем [1, с. 7].

Зазвичай фінансування проводиться невеликими внесками, які здійснює велика маса людей. Водночас дуже активно використовується мережа Інтернет та відсутні стандартні фінансові посередники. Роль посередника відіграє краудфандингова компанія, яка здійснює усі необхідні організаційно-контрольні функції [2, с. 127].

Краудфандинг виник у США і був спрямований на підтримку некомерційних проектів – мистецьких або благодійних, які не могли б бути реалізованими без фінансової підтримки. Проте з розвитком комп’ютерно-інформаційних технологій термін набував більшої популярності, його почали використовувати стартапери як інструмент залучення коштів для фінансування своїх проектів, розширювалися географія його використання та сфери застосування.

Перші професійні краудфандингові компанії “Kickstarter” і “IndieGoGo” були створені тільки в 2008–2009 рр. Однак цей інструмент фінансування стрімко набуває популярності, про що свідчать показники Світового банку, за прогнозами якого до 2025 р. обсяг ринку краудфандингу у світі досягне 96 млрд доларів США [3].

Особливим є також механізм застосування краудфандингу. Тобто, компанія чи окрема людина звертається до краудфандингової компанії з певною ідеєю, після чого краудфандингова компанія проводить перевірку ідеї на правомірність, актуальність та можливість реалізації, а також враховує усі можливі ризики.

Після схвалення ідеї на базі краудфандингової платформи створюється проект та оголошується сума, яку необхідно зібрати для його реалізації, і строки збору. Також оголошується винагорода, яку можуть отримати майбутні вкладники. Автор проекту разом із краудфандинговою компанією починає рекламу проекту через соціальні мережі, засоби масової інформації, рекламно-ознайомчі заходи і акції, ресурси краудфандингової компанії. Своєю чергою, інвестори починають вкладати кошти у проект. За цього мінімальний вклад може становити, наприклад, 5 доларів США, що робить інвестування доступним для більшості населення, після чого гроші акумулюються на транзитному рахунку краудфандингової компанії [4, с. 37, 38].

Як уже зазначалося вище, основою краудфандингу є добровільний збір коштів громадою одноподумців для фінансової підтримки реалізації ідеї чи стартапу в онлайн-режимі. Збір таких коштів проводиться на краудфандингових платформах – це спеціалізовані сайти, де представлено різні проекти з метою залучення великої кількості людей, які вкладають свої кошти на підтримку ідеї. Ці сайти є гарантантами, що кошти будуть використані за призначенням.

Краудфандингова платформа – це Інтернет майданчик для зустрічі автора проекту та інвестора. Автором проекту може бути кожен, потрібно лише зареєструватися на краудфандинговій платформі, подати інформацію про мету розроблення, вказати необхідну суму фінансування та представити презентацію розробки, у якій доцільно розкрити її переваги та важливість для суспільства. Після цього розробник ідеї знаходить свою аудиторію – одноподумців, яких зацікавив проект, і вони починають добровільно вкладати власні кошти [5, с. 132, 133].

Згідно з такими умовами, ініціатор проекту може отримати кошти за таких обставин:

1. “Все або нічого” – кошти переводяться на рахунок автора проекту лише за досягнення заявленої суми. Якщо необхідна сума не набирається, то гроші в повному обсязі повертаються вкладникам.

2. “Залишити все” – зібрані кошти передаються автору проекту у будь-якому разі.

3. “Підписка” – кошти перераховуються від вкладника відразу на рахунок автора проекту. Така модель найчастіше використовується у благодійних проектах.

4. “Вільна ціна” – вкладники особисто вирішують, скільки потрібно для фінансування ідеї. Автор отримує зібрані кошти.

5. “Постійне фінансування” – постійно діюча модель, за якої фінансування переходить на етап фактичного фінансування діяльності, попередніх замовлень і залучення клієнтів.

6. “Переломний момент” – кошти перераховуються автору проекту у разі досягнення суми, меншої за оголошену вартість проекту, якщо автор упевнений, що цих коштів мінімально має вистачити для реалізації ідеї.

Отже, зібрані гроші за певних умов перераховуються автору проекту або повертаються вкладникам у повному розмірі. Практично до кожної краудфандингової платформи прикріплено колекторське агентство, яке за виникнення певних проблем займається поверненням коштів вкладникам [4, с. 38].

Найвідомішою краудфандинговою платформою в Україні є “Спільнокошт” (“Велика Ідея”). Одним із вдалих проектів краудфандингу на платформі “Спільнокошту” стала щорічна Всеукраїнська одностороння соціально-екологічна акція “Зробимо Україну чистою”, метою якої стало прибирання засмічених зелених зон та місць громадського відпочинку. Успішними також є такі платформи, як: “Мой город” (проект “Посади своє дерево”) та “GoFundEd” (освітній проект “Зелена школа” – має на меті навчити дітей сортувати сміття у школі та заробляти на цьому додаткові кошти для потреб школярів) та багато інших [6].

Проте явище краудфандингу в Україні існує поза межами юридичних дефініцій. Тобто поняття краудфандингу поки що не визначено на законодавчому рівні, хоча ведуться певні роботи у напрямку напрацювання проекту спеціального закону, що має врегулювати основні поняття і процеси у сфері краудфандингу. Поки що термін “краудфандинг” вживають і посилаються на нього у нормативних актах як на існуючий правовий інститут “де-факто”.

Своєю чергою, Закон України “Про благодійну діяльність та благодійні організації” був доповнений ст. 7¹, що закріпила особливості публічного збору благодійних пожертв із використанням благодійного телекомунікаційного повідомлення [7].

Також для врегулювання суспільних відносин щодо діяльності краудфандингових платформ Уряд України передбачає розроблення проектів законів України щодо вдосконалення законодавства у сфері інновацій (підтримки інноваційної діяльності, технологічних стартапів, венчурного капіталу, кластерів) [8].

Аналізуючи розвиток краудфандингу як нового інструменту фінансування стартап-проектів, доцільно підсумувати, що в Україні, як і в усьому світі, цей спосіб набуває все більшої практичної популярності. Таке явище, як “суспільне фінансування”, відкриває новий спектр можливостей, і люди можуть зробити внесок у спільне майбутнє не тільки реалізуючи свої ідеї, а й особисто підтримуючи різні креативні та цікаві проекти, зокрема, які стосуються екології.

Важливим питанням є наявність спеціального нормативного акту, який врегулює діяльність краудфандингу, визначить термінологію і дасть поштовх громадськості для збору та спрямування коштів на охорону довкілля. Адже, поки що, порівняння краудфандингу з одним із існуючих на сьогодні договірних інститутів в Україні видається некоректним, тому вважаємо, що із цим слід погодитись як із правовою новелою. Тільки спеціальний закон і зміни до відповідних нормативних актів зможуть повністю врегулювати інститут краудфандингу в Україні.

Висновки. Краудфандинг як явище вже існує в Україні, проте ще не отримало належного правового регулювання. Звісно, прийняття нормативно-правового акту, який би повною мірою визначив поняття, сфери застосування краудфандингу та інші важливі питання, стало б поштовхом до ширшого застосування цієї інституції для вирішення та реалізації соціально-економічних проектів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Фінансування екологічних проектів шляхом краудфандингу: правові аспекти та практика застосування. (2020). Львів : Компанія Манускрипт. 108 с.
2. Мінкович В. Т., Свадебка В. В. (2021). Особливості краудфандингу як сучасного методу фінансування інвестиційних проектів. *Науковий вісник Ужгородського Університету*. № 1 (57). С. 127–133.
3. Офіційний сайт Світового банку. URL: <http://blogs.worldbank.org/psd/crowdfundingdevelopmentrecommendationsvsreality> (дата звернення: 23.08.2022).
4. Васильєв О. В., Матюшенко С. С. (2016). Краудфандинг – сучасний інструмент фінансування розвитку інтелектуального капіталу. *Інвестиції: практика та досвід*. № 18. С. 36–40.
5. Гвоздь М. Я., Бондаренко Ю. Г., Кулиняк І. Я. (2020). Краудфандинг як інструмент залучення коштів для фінансування стартап-проектів: аналіз зарубіжного та вітчизняного досвіду. *Економіка та управління підприємствами*. № 43. С. 131–136.
6. Краудфандингова платформа Biggggidea (Велика Ідея) “Спільнокошт”. URL: <https://biggggidea.com/projects/> (дата звернення: 23.08.2022).
7. Про благодійну діяльність та благодійні організації : Закон України від 05.07.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17#Text> (дата звернення: 23.08.2022).
8. Шуміло О. Правові аспекти екологічного краудфандингу: застосування криптовалюти. *ІТ право: проблеми і перспективи розвитку в Україні*. URL: <http://aphd.ua/publication-793/> (дата звернення: 23.08.2022).

REFERENCES

1. Finansuvannia ekolohichnykh proektiv shliakhom kraudfandynhu: pravovi aspekty ta praktyka zastosuvannia. (2020). [Financing environmental projects through crowdfunding: legal aspects and application practice]. Lviv : Kompaniia Manuskrpt. 108 p. [in Ukrainian].
2. Minkovych, V. T., Svadeba, V. V. (2021). Osoblyvosti kraudfandynhu yak suchasnoho metodu finansuvannia investytsiinykh proektiv. [Peculiarities of crowdfunding as a modern method of financing investment projects]. *Naukovi visnyk Uzhhorodskoho Universytetu*. No.1 (57). P. 127–133 [in Ukrainian].
3. Ofitsiyni sait Svitovoho banku. [The official website of the World Bank]. URL: <http://blogs.worldbank.org/psd/crowdfundingdevelopmentrecommendationsvsreality> (Accessed: 15.08.2022).
4. Vasyliiev, O. V., Matiushchenko, S. S. (2016). Kraudfandynh – suchasnyi instrument finansuvannia rozvytku intelektualnoho kapitalu. [Crowdfunding is a modern tool for financing the development of intellectual capital]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*. No. 18. P. 36–40 [in Ukrainian].
5. Hvoz, M. Ia., Bondarenko, Yu. H., Kulyniak, I. Ia. (2020). Kraudfandynh yak instrument zaluchennia koshtiv dlia finansuvannia startup-proektiv: analiz zarubizhnoho ta vitchyznianoho dosvidu. [Crowdfunding as a tool for attracting funds for financing startup projects: analysis of foreign and domestic experience]. *Ekonomika ta upravlinnia pidpriemstvam*. No. 43. P. 131–136 [in Ukrainian].
6. Kraudfandynhova platforma Biggggidea (Velyka Ideia) “Spilnokosht”. [Kraudfandynhova platforma Biggggidea (Velyka Ideia) “Spilnokosht”]. URL: <https://biggggidea.com/projects/> (Accessed: 15.08.2022).
7. Pro blahodiinu diialnist ta blahodiini orhanizatsii: Zakon Ukrainy. [Pro blahodiinu diialnist ta blahodiini orhanizatsii: Zakon Ukrainy] vid 05.07.2012 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17#Text> (Accessed: 15.08.2022).
8. Shumilo, O. Pravovi aspekty ekolohichnoho kraudfandynhu: zastosuvannia kryptovaliuty. [Pravovi aspekty ekolohichnoho kraudfandynhu: zastosuvannia kryptovaliuty]. *IT pravo: problemy i perspektyvy rozvytku v Ukraini*. URL: <http://aphd.ua/publication-793/> (Accessed: 15.08.2022).

Дата надходження: 07.07.2022 р.

Solomia Vasyliv

Lviv Polytechnic National University,
Candidate of Juridical Sciences (Ph. D.),
Docent of the Department of
Civil Law and Process Educational Scientific
Institute of Law, Psychology and Innovative Education
solomia.s.vasyliv@lpnu.ua
ORCID: 0000-0003-4911-3949

Viktoriia Svyscho

Lviv Polytechnic National University,
Student of second (bachelor’s) level specialty 081 “Law”
Institute of Law, Psychology and Innovative Education
viktoriia.svyscho.pv.2019@lpnu.ua

CROWDFUNDING: PROSPECTS OF IMPLEMENTATION AND LEGAL REGULATION IN UKRAINE

The article is devoted to the issues of legal regulation of crowdfunding in Ukraine and the importance of this institution for the improvement of social and economic processes in our country.

The authors define the concept of “crowdfunding”, analyze the history of its emergence as a phenomenon, as well as the prospects for the implementation and regulatory regulation of this institution.

The article analyzes the mechanism of using crowdfunding, the procedure for financing projects, the concept of a crowdfunding platform, the procedure for attracting funds by the project author and the conditions under which such funds can be received by project developers.

The authors of the article emphasize that the phenomenon of crowdfunding in Ukraine exists outside the boundaries of legal definitions, and although the concept of crowdfunding has not yet been defined at the legislative level, some work is already underway to draft a special law that should regulate the main concepts and processes in the field of crowdfunding. The term “crowdfunding” is used and referred to in regulatory acts as an existing “de facto” legal institution.

The article notes that the development of crowdfunding as a new tool for financing startup projects is relevant, because in Ukraine, as in the whole world, this method is gaining more and more practical popularity. Such a phenomenon as “crowdfunding” opens up a new range of possibilities, and people can contribute to the common future not only by implementing their ideas, but also by personally supporting various creatives and interesting projects, in particular, those related to ecology, social and cultural projects, projects in the field of education and science, etc.

An important issue is the availability of a special regulatory act that will regulate crowdfunding activities, define terminology and give the public an impetus to collect and direct funds for environmental protection. Comparing crowdfunding with one of the currently existing contractual institutions in Ukraine seems incorrect, and therefore we believe that it should be accepted as a legal amendment. Only a special law and amendments to the relevant regulatory acts will be able to fully regulate the institution of crowdfunding in Ukraine.

Key words: crowdfunding, crowdfunding campaign, crowdfunding platform, public financing.